

*Супрун Д. М.,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри спеціальної психології
та медицини НПУ ім. М. П. Драгоманова*
*Супрун М. О.,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри психокорекційної
педагогіки НПУ ім. М. П. Драгоманова*

ВИВЧЕННЯ МАЙБУТНІМИ ПЕНІТЕНЦІАРИСТАМИ ІСТОРІЇ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Національна освіта в умовах сьогодення переживає період реформування. Це висуває нові завдання та вимоги до всіх її ланок. В основу сучасного виховання і навчання учнів закладів освіти різних типів покладено принцип дитиноцентризму, що ґрунтується на дотриманні істинних загальнолюдських цінностей. Сучасний пенітенціарист повинен володіти основами знань у сфері пенітенціарної дефектології. Психокорекційна педагогіка і спеціальна психологія (В. І. Бондар, Г. М. Дульнєв, І. Г. Єременко, В. М. Синьов, О. П. Хохліна та ін.) розглядають корекцію як складову цілісної системи навчально-виховного процесу допоміжної школи. На сьогодні спеціальна школа повинна забезпечити кожному учневі умови для комплексного психолого-педагогічного впливу, що розвивають його компенсаторний потенціал. Постановка і вирішення нагальних проблем допоміжного навчання з точки зору його корекційної спрямованості потребують творчого переосмислення всієї сучасної системи з урахуванням тих тенденцій корекційного навчання учнів з особливостями розумового розвитку, які склалися протягом досліджуваного історичного періоду, з метою впровадження в педагогічну практику кращих здобутків і надбань.

Вітчизняна спеціальна педагогіка та спеціальна психологія кінця ХХ – початку ХХІ ст. трактують сутність корекційного навчання як педагогічний процес, що ставить за мету не тільки засвоєння певної суми знань і вироблення відповідних умінь та навичок, а й виправлення недоліків розвитку дитини.

В українській та зарубіжній спеціальній педагогіці проведено значну кількість психолого-педагогічних досліджень з питань корекційного навчання та виховання дітей-олігофренів на різних етапах розвитку олігофренопедагогіки.

Вітчизняні вчені (В. І. Бондар, Х. С. Замський, Л. К. Одинченко, К. М. Турчинська та ін.) започаткували вивчення історії цієї галузі дефектології. Однак проблема розвитку корекційного навчання розумово відсталих дітей в Україні (друга половина ХІХ – перша половина ХХ ст.) як окреме цілісне

історико-педагогічне явище не була предметом дослідження. Разом із тим аналіз теоретичної та практичної спадщини зазначеного періоду свідчить, що в системі спеціальної освіти накопичився значний теоретико-практичний потенціал, реалізація якого в сучасних умовах сприятиме подальшому розвитку корекційного навчання учнів. Саме тому ми у своєму дослідженні прагнули всебічно й послідовно встановити зв'язок між минулим і сучасним етапами її розвитку, насамперед шляхом розгляду актуальних питань сьогодення в ракурсі історичного досвіду, зважаючи на те, що поєднання педагогічної ретроспективи з її перспективою – важливий засіб у реформуванні вітчизняної допоміжної школи.

У сучасних умовах реформування спеціальної освіти історія олігофренопедагогіки має всіляко сприяти педагогічній практиці у подоланні конкретних форм суперечностей між загальноосвітньою (інформаційною) і прикладною функціями цієї галузі знань. Це вимагає від учених-фахівців перегляду традиційних історико-хронологічних принципів вивчення педагогіки в історичній площині, оскільки ця галузь знань не може бути простим доповненням загальної історії [1, 10].

Хронологічні межі нашого дослідження охоплюють другу половину XIX – першу половину XX ст. За висхідну межу взято початок другої половини XIX ст., оскільки в цей період зроблено перші кроки в організації допоміжного навчання та сформовано окремі погляди на зміст і форми корекційної роботи, основу яких становили концепції Е. Сегена, М. Монтесорі, О. Декролі, Ж. Демора та ранні ідеї О. М. Граборова, В. П. Кашенка, К. К. Грачової, М. П. Постовської. Верхня межа дослідження зумовлена тим, що в середині XX ст. під впливом досліджень про розвивальне значення процесу навчання (Л. С. Виготський, Л. В. Занков, Г. М. Дульнев, О. М. Граборов та ін.) було обґрунтовано новий принцип корекційної роботи. Основоположною його ідеєю є те, що виправлення порушень пізнавальної діяльності в розумово відсталих дітей не виділяється в окремі заняття, а здійснюється в усіх площинах навчально-виховного процесу. Дослідження ґрунтується на утвердженні провідної ролі корекційного навчання учнів допоміжної школи у процесі розвитку їхньої особистості. Витоки, становлення та подальший розвиток корекційного навчання розумово відсталих дітей (друга половина XIX – перша половина XX ст.) розглядаються в загальному теоретико-практичному контексті розвитку всієї вітчизняної дидактики.

Аналіз корекційного навчання учнів допоміжних шкіл буде повним тільки за умови його розгляду в трьох площинах: *теоретико-методологічній, методичній та організаційній*.

Періодизація розвитку теорії та практики корекційного навчання учнів допоміжних шкіл протягом другої половини XIX – першої половини XX ст. –

результат не лише аналізу та систематизування джерел дослідження відповідно до його об'єкта, предмета і завдань, а й осмислення того, що таке періодизація в історико-педагогічній науці як процедурна дефініція.

Періодизація теорії та практики корекційного навчання розумово відсталих дітей пов'язана із загальною періодизацією розвитку спеціальної педагогіки, але, що є цілком природним, має і своє коло специфічних особливостей становлення та розвитку допоміжного навчання. Принцип періодизації, з позицій методології сучасної історико-педагогічної науки, має певну різнобічність, відображає принципові зрушення в головних напрямках розвитку науки та практики. До них належать, зокрема, загальна концепція історичного процесу, пов'язана з нею дослідницька проблематика, нові прийоми дослідження, залучення нових джерел, суттєві зміни в організації наукової праці тощо [2, 196].

У дослідженні до основних чинників розвитку олігофренопедагогіки віднесено зміни в проблематиці досліджень; зміни в практиці роботи допоміжних шкіл у галузі корекційного навчання; розширення джерельної бази олігофренопедагогіки як науки та окремих досліджень корекційного навчання; зміни в методологічних підходах та конкретних методах наукових досліджень у їхній динаміці; напрями і концепції в розвитку предмета, завдань історії спеціальної педагогіки як науки та ін.

Історико-педагогічне дослідження розвитку теорії та практики корекційного навчання учнів допоміжних шкіл України (друга половина XIX – перша половина XX ст.) дало змогу в основу нашого наукового пошуку покласти *періодизацію*, згідно з методологічними засадами якої корекційне навчання розумово відсталих учнів має такі періоди: *перший* (друга половина XIX ст. – перша половина 20 рр. XX ст.) – становлення загальних основ теорії та практики корекційного навчання дітей із особливостями розумового розвитку; *другий* (друга половина 20-х рр. — середина 30-х рр. XX ст.) – формування нових тенденцій у корекційному навчанні учнів допоміжної школи; *третій* (середина 30-х рр. – середина XX ст.) – розвиток вітчизняної олігофренопедагогіки на основі перегляду попередніх концепцій розвитку корекційного навчання й утвердження його нової методології.

Кожен із перелічених періодів містить відповідні етапи, що розкривають суттєві відмінності в підходах до розроблення теоретичних і практичних засад корекційного навчання учнів допоміжної школи [3, 37].

Список використаних джерел

1. Супрун М. О. Корекційне навчання учнів допоміжних закладів освіти: витоки, становлення та розвиток (друга половина XIX — перша половина XX ст.): монографія. Київ: Вид. КЮІ МВСУ Паливода А. В., 2005. 326 с.

2. Супрун М. О. Музей дефектології України: історія його створення. Нові технології навчання. *Науково-методичний збірник*. Київ: НМЦВО, НМЦСО, 2001. Вип. 29. С. 196–201.

3. Супрун М. О. Організація пропедевтичної практики майбутніх психологів у допоміжній школі-інтернаті (історія питання). *Дефектологія*. 2001. № 3. С. 37–38.

Сушков О. О.,

кандидат технічних наук,

старший науковий співробітник,

*завідувач кафедри вогневої і спеціальної
фізичної підготовки*

Інституту кримінально-виконавчої служби

Зонь В. С.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

*провідний науковий співробітник наукового
центру Університету ім. Т. Шевченко*

«Військовий факультет»

АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Протягом останніх десятиріч Українська держава розвивається в умовах постійного реформування освіти. Покращення навчально-виховного процесу у школі є можливим не тільки завдяки впровадженням нових педагогічних технологій, але й безцінного досвіду видатних педагогів минулого. Серед яких особливе місце посідає заслужений учитель УРСР, "педагог від Бога" Василь Олександрович Сухомлинський.

Різнобічна і багатопланова педагогічна спадщина Василя Олександровича Сухомлинського. Уся система діяльності педагога насичена високими принципами гуманізму, глибокою повагою до особистості дитини.

Щира любов до дітей і справжня педагогічна культура, за Сухомлинським, поняття нерозривні. Він вважав, що вчитель зобов'язаний уміти цінувати дитячу довіру, берегти беззахисність дітей, бути для них втіленням добра і справедливості. Без цих якостей не може бути вчителя.

"Якщо вчитель став другом для дитини, якщо ця дружба осяяна шляхетним потягом, поривом до чогось світлого, розумного, у серці дитини ніколи не з'явиться зло. І якщо в школах є, що насторожилися, що наїжилися, недовірливі,